

PAKT RIBBENTROP- MOŁOTOW

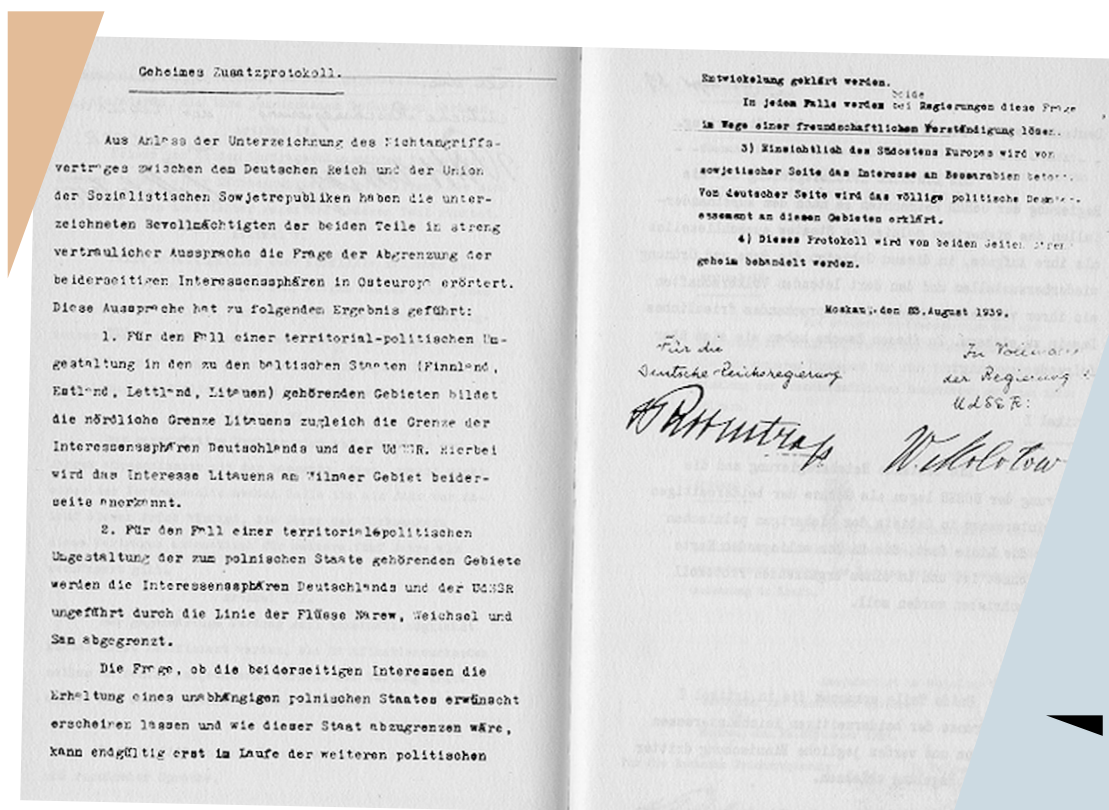
Zwany także Układem o nieagresji między Trzecią Rzeszą i Związkiem Sowieckim z 23 sierpnia 1939 roku

Pakt Ribbentrop-Mołotow został podpisany w Moskwie na dziewięć dni przed wybuchem drugiej wojny światowej.

Nazwa pochodzi od nazwisk ministrów spraw zagranicznych, którzy parafowali układ w imieniu Trzeciej Rzeszy i Związku Sowieckiego.

W oficjalnym ujęciu układ miał gwarantować pokój między dwoma wrogimi wcześniej państwami.

Układ zawierał jednak tajny protokół wskazujący obszary Europy, które państwa sygnatariusze zamierzały objąć kontrolą.

Tajny aneks do paktu Ribbentrop-Mołotow określający niemieckie i sowieckie sfery wpływów. Zdjęcie aneksu zostało wykonane na polecenie obrońców Ribbentropa i Göringera podczas obrad Międzynarodowego Trybunału Wojskowego w Norymberdze w 1946.¹

OKOLICZNOŚCI

1918

W Europie pod koniec pierwszej wojny światowej panuje zamęt. Finlandia, Estonia, Łotwa, Litwa i Polska ogłaszają niepodległość. Rumunia przejmuje od Rosji Besarabię.

1922

Niemcy i sowiecka Rosja podpisują we włoskim Rapallo układ, który zacieśnia stosunki wojskowe i gospodarcze między obu państwami.

1926

Zostaje zawarty traktat berliński, pierwszy pakt o nieagresji między Niemcami a sowiecką Rosją.

1933

Władzę w Niemczech obejmują naziści.

Kwiecień–lipiec 1939

Sowiecka Rosja prowadzi równoległe rozmowy z Trzecią Rzeszą, Wielką Brytania i Francją.

1918–22

Wraz z zakończeniem walk toczonych przez państwa, które dążą do utrwalenia swojej niepodległości, zostaje nakreślony ostateczny kształt granic Polski oraz państw bałtyckich.

Wojna polsko-bolszewicka. Fragment polskiej linii obrony we wsi Janki nieopodal Miłosnej, sierpień 1920.²

Niemiecki policjant (po lewej) oraz szturmowiec NSDAP (po prawej), jeden z 50 000 aktywnych na terenie Prus nazistów, z których utworzono Hilfspolizei – policję pomocniczą.³

1936

Rozpoczyna się wojna domowa w Hiszpanii. Siły nacjonalistyczne otrzymują wsparcie niemieckich oddziałów zbrojnych, republikanie mogą liczyć na pomoc sowiecką.

Francisco Franco.⁴

21 sierpnia 1939

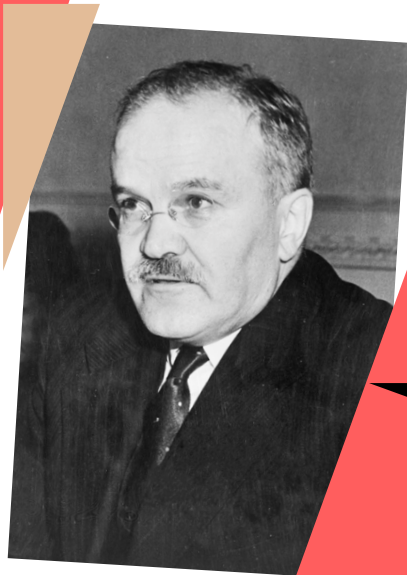
Rosja wycofuje się z rozmów z Wielką Brytania i Francją.

23 sierpnia 1939

Zostaje podpisany pakt Ribbentrop-Mołotow.

KLUCZOWE POSTACIE

Strona
sowiecka

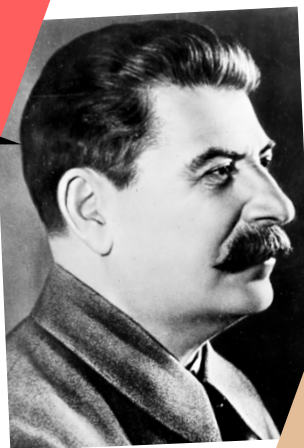

Wiaczesław Mołotow

Sowiecki minister spraw zagranicznych. Jego poprzednik Maksim Litwinow opowiadał się bardziej za traktatem z Wielką Brytanią i Francją niż z Trzecią Rzeszą. Kierunek polityki sowieckiej zmienił się wraz z mianowaniem Mołotowa w maju 1939 roku.⁵

Józef Stalin

Dyktator, przewodniczący ZSRR, w rzeczywistości był siłą napędową polityki zagranicznej Rosji.⁶

Friedrich- Werner von der Schulenburg

Ambasador niemiecki w Moskwie, podjął starania dyplomatyczne, które w znacznej mierze przyczyniły się do zawarcia paktu.⁷

Joachim von Ribbentrop

Minister spraw zagranicznych III Rzeszy.⁸

Strona
niemiecka

USTALENIA

Obie strony zobowiązują się „poniechać jakichkolwiek aktów przemocy, agresji czy też jakichkolwiek ataków przeciw sobie”.

Jeżeli jedna ze stron znajdzie się w stanie wojny z innym państwem, druga strona w żaden sposób nie udzieli temu państwu poparcia.

W razie wzajemnego konfliktu żadna ze stron nie zawrze sojuszu wymierzonego w jedną z nich, a wszelkie spory zostaną ostatecznie rozstrzygnięte przez specjalnie powołane komisje arbitrażowe.

Pakt pozostanie w mocy przez dziesięć lat.

W dodatkowym tajnym protokole strony deklarowały, jakie obszary Europy życzyłyby sobie objąć kontrolą.

Stalin i Ribbentrop po podpisaniu paktu sowiecko-niemieckiego, 23 sierpnia 1939.⁹

Tajny protokół

Związek Sowiecki deklaruje, że jest zainteresowany odzyskaniem kontroli nad Finlandią, Estonią i Łotwą.

Litwa miałaby wejść do niemieckiej „sfery wpływów”. (Późniejsza poprawka poddała ją kontroli sowieckiej Rosji). Strony także uzgodniły, że Wilno powinno należeć do Litwy.

W wypadku „terytorialno-politycznego przekształcenia terytoriów” Polski kraj ten miał być podzielony między Niemcy a Związek Sowiecki.

Związek Sowiecki wyraża zainteresowanie Besarabią, stanowiącą wówczas część Rumunii.

POKŁOSIE

Niemcy

Wraz z podpisaniem paktu Ribbentrop-Mołotow Niemcy nazistowskie utwierdziły się w przekonaniu, że ich atak na Polskę nie spowoduje działań odwetowych ze strony Związku Sowieckiego. Inwazja nastąpiła 1 września 1939 roku i rozpoczęła drugą wojnę światową.

Związek Sowiecki

17 września Armia Czerwona dokonała inwazji na Polskę od wschodu. Po upływie dwóch miesięcy zaatakowała również Finlandię. W kolejnych miesiącach rozpoczęła okupację Estonii, Łotwy, Litwy i Besarabii. Państwa te zostały wcielone do Związku Sowieckiego.

Europa

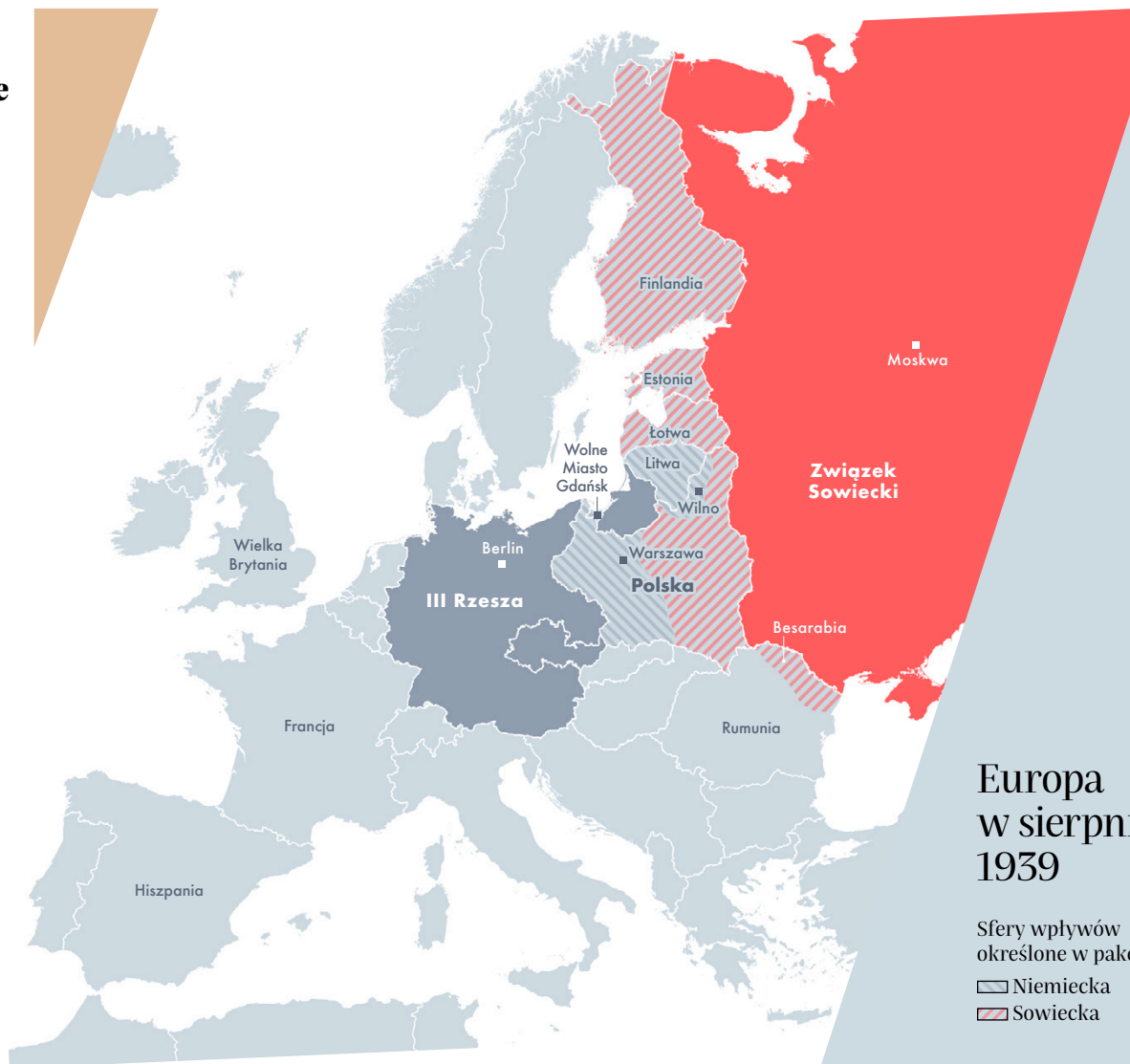
Pakt utrudniał Wielkiej Brytanii i Francji otoczenie Niemiec wrogimi krajami, jak to miało miejsce podczas pierwszej wojny światowej. W latach 1939–1941 Związek Sowiecki wspomógł Trzecią Rzeszę znacznymi dostawami surowców, przyczyniając się w efekcie do przedłużenia wojny. Komuniści w Europie w większości zaakceptowali stanowisko sowieckie i zaniechali krytyki Trzeciej Rzeszy.

Koniec paktu

22 czerwca 1941 roku niespodziewana inwazja Trzeciej Rzeszy na Związek Sowiecki praktycznie rozwiązała pakt Ribbentrop-Mołotow. Wojska niemieckie, zanim zostały odparte, dotarły prawie do Moskwy.

Konsekwencje długofalowe

Stworzenie „sfer wpływów”, niemieckiej i sowieckiej, doprowadziło do dewastacji całego regionu. Aby udaremnić opór, zgładzono tysiące „wrogów politycznych”, a setki tysięcy poddano deportacji. Po klęsce Trzeciej Rzeszy w 1945 roku pakt otworzył Związkowi Sowieckiemu drogę do dominacji w Europie Środkowo-Wschodniej.

Europa w sierpniu 1939

Sfery wpływów określone w pakcie:

- Niemiecka
- Sowiecka

European Network
Remembrance
and Solidarity

Pakt Ribbentrop- Mołotow

Infografiki zostały przygotowane z myślą o projekcie „*Hi-story* – lekcje historii. Wiedza o dziejach Europy w XX wieku”.

<https://hi-storylessons.eu/>
<https://enrs.eu/>

ENRS otrzymuje wsparcie finansowe ze strony:

Ministry of
Culture
and National
Heritage of
the Republic
of Poland.

Minister of State
for Culture and the Media

MINISTRY
OF HUMAN CAPACITIES

MINISTRY
OF CULTURE
OF THE SLOVAK REPUBLIC

MINISTRY OF CULTURE

Projekt *Hi-story* dąży do ukazania XX-wiecznej historii Europy z różnych punktów widzenia. Mamy nadzieję, że takie ujęcie pomoże na przykład zrozumieć, dlaczego sąsiadujące ze sobą kraje mogą w całkowicie odmienny sposób postrzegać te same fakty historyczne. Zwrócenie uwagi na

ten właśnie aspekt jest podstawowym celem projektu. Liczymy na to, że wykłady *Hi-story* nakłonią nauczycieli i uczniów do dyskusji na temat bogactwa spojrzeń na historię, prowadzącej do odkrywania jej różnorodności i złożoności w obrębie przeciwstawnych niekiedy poglądów.

Autorzy

Keith Lowe, brytyjski pisarz i historyk, autor dzieł opublikowanych w dwudziestu językach.

Merytoryczna redakcja tekstów:
Prof. Jan Rydel, ENRS

Konsultant ds. programu szkolnego:
Julita Gredecka

Koordinacja:
Maria Naimska,
Zhanna Vrublevska, ENRS

Oprawa graficzna:
Jasiek Krzysztofiak

Przekład z angielskiego na polski:
Jan Chodakowski

Korekta:
Mirosław Grabowski

Zdjęcia

Według kolejności prezentowania:

- 1 Autor nieznany, Wikimedia Commons, domena publiczna.
- 2 Autor nieznany, Wikimedia Commons, domena publiczna.
- 3 Bundesarchiv, Bild 102-14381, Georg Pahl, CC-BY-SA 3.0.
- 4 Biblioteca Virtual de Defensa, MUE-120279, autor nieznany, Wikimedia Commons, domena publiczna.
- 5 Archiwum Narodowe Holandii, Bestanddeelnnummer 900-8982, autor nieznany, Wikimedia Commons, domena publiczna.

- 6 The United States Library of Congress's Prints and Photographs division, ID fsa.8e00858, autor nieznany, Wikimedia Commons, domena publiczna.
- 7 Autor nieznany, Wikimedia Commons, domena publiczna.
- 8 ETH Library, ETH-Bibliothek, LBS.MH05-37-01, Walter Mittelholzer, Wikimedia Commons, domena publiczna.
- 9 Bundesarchiv, Bild 185-HZ7337, CC-BY-SA 3.0.